

УДК 330.131.5 : 637.1 (474.74)

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Т.Л. Солдатська-Єрмакова

Одеський державний аграрний університет

Ключові слова: виробництво, продуктивність, якість, собівартість, прибуток, рівень рентабельності.

Анотація. Розглянуто теоретичні аспекти ефективності виробництва молока в Україні і Одеській області. Проведено аналіз сучасного стану ефективності виробництва і реалізації молока в Одеській області.

Вступ. Забезпечення населення продуктами харчування, гарантування продовольчої безпеки країни ніколи не втрачали актуальності. Розвиток галузі молочного скотарства є однією із важливих умов внутрішньої політичної стабільності та зовнішньої і економічної незалежності.

Молочна промисловість України є великою індустріальною галуззю, виробнича потужність якої з переробки молока досягає 18 млн. тонн на рік [1, с. 54].

Проте рівень виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах з кожним роком скорочується.

Аналіз останніх досліджень. Основні аспекти виробництва молока і молочної продукції знайшли відображення у наукових працях вітчизняних вчених: О.М. Шпичака, Т.П. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка, С.Р. Камілової, Т.Я. Мостенської, М.М. Ільчука та інших.

Але в країні продовжується скорочення поголів'я молочного стада, переважає дрібнотоварна структура виробництва молока, недосконалі технології, що обумовлює нестачу виробництва молока, яке має низьку якість.

Мета статті - висвітлити і проаналізувати сучасний стан виробництва молока в Україні і в Одеській області.

Результати досліджень. Україна до 1990 року являлась однією із провідних республік колишнього Радянського Союзу з виробництва продукції землеробства та тваринництва. В 1990 році в країні у всіх категоріях господарств налічувалось 8378 тис. голів корів. В цьому ж році було вироблено 24508 тис. тонн молока і це складало 373 кг в розрахунку на кожну особу, при раціональній нормі 380 кг. Через десять років поголів'я корів скоротилось до 5431 тис. голів, а виробництво молока на 45,5 % і склало 13362 тис. тонн.

Як бачимо, загальний обсяг виробництва молока в Україні зменшився на 11146 тис. тонн і склав в 1999 році 13362 тис. тонн [2, с. 268].

В останнє десятиріччя негативні тенденції в розвитку галузі молочного скотарства ускладнились. Поголів'я корів у всіх категоріях господарств скоротилось з 8378 тис. голів до 3090 тис. голів в 2008 році, що привело до зниження рівня виробництва молока до 11433 тис. тонн, проти 24508 тис. тонн, яке було вироблене в 1990 році (табл. 1). Особливе занепокоєння викликає тенденція зниження поголів'я корів сільськогосподарських підприємствах, яке в 1990 році становило 6192 тис. голів, а у 2008 році скоротилося до 669 тис. голів. Тоді, як в господарствах населення поголів'я корів залишається більш стабільне і знаходиться на рівні 2186 - 2421 тисяч голів [2, с. 267].

Аналогічна ситуація в галузі молочного скотарства склалася і в Одеській області. В 1999 році в області нараховувалось 227,6 тис. голів корів. Валове виробництво молока тоді складало 548,1 тис. тонн. На господарства населення припадало 118,4 тис. голів корів і ними було вироблено молока 341,1 тис. тонн.

Таблиця 1. Динаміка поголів'я корів і виробництво молока в Україні і в Одеській області

Показники	Роки				
	1990	1999	2006	2007	2008
Поголів'я корів, всього, тис. гол.	8378	5431	2769	2648	3090
в т.ч. сільськогосподарські підприємства	6192	2476	866	763	669
із них: господарства населення	2186,0	2955	1903	1885	2421
Поголів'я корів в Одеській області, всього, тис. гол.	313	227,6	134,2	114,7	105,0
в т.ч. сільськогосподарські підприємства	298,8	109,2	28,0	22,0	18,2
із них: господарства населення	14,2	118,4	106,2	92,7	86,8
Виробництво молока, всього, тис. тонн	24508	13362	13286,9	12262,1	11433
в т.ч. в Одеській області	818	548,1	535,5	467,0	416,4
в т.ч. сільськогосподарські підприємства	775,5	207	70,4	55,1	44,5
із них: господарства населення	42,5	341,1	465,1	411,9	371,9

В 2008 році чисельність корів в області знизилась до 105,0 тис. голів, а в господарствах населення до 86,8 тис голів. Таке зниження поголів'я не могло не позначитися на обсягах виробництва молока, яке становило в 2008 році 416,4 тис. тонн проти 535,5 тис тонн в 2006 році. В цей час визначальна роль в виробництві молока належить господарствам населення, які виробили відповідно 89,3 % і 86,8%: загального обсягу одержаного молока в області. Позитивним у ці роки було те, що в сільськогосподарських підприємствах продуктивність корів у 2008 році підвищилась до 2415 кг проти 1694 кг, яка була в 2000 році в розрахунку на середньорічне поголів'я корів (табл. 2). Але, приріст продуктивності корів в 721 кг не зміг позитивно вплинути на загальний обсяг виробництва.

Як видно з показників (табл. 2.) продуктивність корів в сільськогосподарських підприємствах за останні три роки залишається на рівні 2006 року. Загальне зменшення обсягів виробництва молока в області супроводжувалось підвищенням його собівартості. Якщо, в 2006 році на виробництво одного центнера молока було затрачено 95,47 грн, то в 2008 році -156,28 грн. при рівні збитковості відповідно 15,0 і 0,2 %.

Таблиця 2. Продуктивність корів і рентабельність виробництва молока в Одеській області

Показники	Роки				
	2000	2005	2006	2007	2008
Продуктивність корів, всього кг, всі категорії господарств області	2263	3178	3506	3363	3965
Сільськогосподарські підприємства	1694	2492	2427	2361	2415
Собівартість 1 ц, грн.	62,1	92,06	95,47	126,82	156,28
Прибуток (збиток), всього від реалізації, тис. грн.	-10664	-2947,9	-7769,6	-2784,3	-122,1
Рівень рентабельності, %	-18,0	-5,5	-15,0	-5,3	-0,2

*розраховано за даними статистичного бюлетеня Одеської області за 2008 р. [3]

Щорічне підвищення собівартості виробництва молока і низькі закупівельні ціни негативно позначались на прибутковості і молочна галузь у 2000 році понесла збитки на суму 10664 тис. грн.

Завдяки заходам, прийнятим Кабінетом міністрів України по підвищенню закупівельних цін на молоко рівень збитковості господарств області дещо знизився. І в 2008 році втрати від продажу молока знизились до 122, 1 тис. грн. Однак, ціни на молоко в Україні урядом в повній мірі не регулюються. Хоча вони повинні бути такими, щоб стимулювали виробників, збільшувати виробництво молока і при цьому мати прибутки, щоб відшкодувати затрати і сприяти підвищенню рівня рентабельності. Але, нажаль, в основному, ціни встановлюють переробники. Вони, користуючись своїм монопольним

положенням, встановлюють низькі ціни на закупівлю молока, і в той же час реалізують молочну продукцію за високими цінами. Виробники сільськогосподарських підприємств несуть збитки на виробництво молока, а переробні підприємства і роздрібна торгівля одержують прибутки.

Висновки. Як показали дослідження, в Одеській області, як і в цілому по Україні, основними виробниками молока стали господарства населення. Але цей сектор не в змозі задовольнити потреби переробної промисловості по забезпеченню сировиною поліпшеної якості. За таких умов розвиток галузі може ґрунтуватися на відродженні спеціалізованих крупних підприємств по виробництву молока. Саме так розвиваються молочні ферми в Європі, Канаді, США. Підвищення ефективності молочної галузі можливо за умов збільшення поголів'я корів і підвищення їх продуктивності. Для цього необхідно вирішувати проблеми з відбору та інтенсивного вирощування телиць племінного ресурсу для відновлення поголів'я корів, забезпечення їх повноцінними дешевими кормами, використання нових технологій. Все це дасть змогу знизити витрати виробництва, підвищити продуктивність праці, поліпшити якість і ефективність галузі. Для впровадження в виробництво цих заходів необхідно здійснювати систему державної підтримки молочної галузі.

Література

1. Швець О.О. Розвиток молокопереробних підприємств /О.О. Швець // Економіка АПК., 2006. - № 2. - С. 54
2. Послання президента України до Верховної ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у 2001 році» Київ.-2002. - 412 с.
3. Статистичний бюлетень Одеської області за 2008 р. // Головне управління статистики в Одеській області. 2008.

Солдатская-Ермакова Т.Л. Современное состояние и эффективность производства молока в Одесской области

Аннотация. Рассмотрены теоретические аспекты эффективности производства молока в Украине и в Одесской области. Проведен анализ современного состояния эффективности производства и реализации молока в Одесской области.

Ключевые слова: производство, продуктивность, качество, себестоимость, прибыль, уровень рентабельности.

Soldatskaya-Ermakova T.I. Modern state and efficiency of milk production in Odessa region

Summary. The theoretical aspects of milk production efficiency in Ukraine and Odessa region has been considered. The analysis of modern state and efficiency of milk production and marketing in Odessa region has been carried out.

Key words: production, productivity, quality, cost value, profit, level of profitability.